

Ayollarning Ijtimoiy Hayotdagi Roli Va Ahamiyati

*Usmonova Shohsanam Shavkatovna¹, Jabborova Sayyora Muxammadqobilovna²,
Mo'minova Zarnigorxon Sherzodbek qizi³, Qobiljonova Mumtozbeqim Odiljon qizi⁴,
Muxtorova Mavludaxon Murodjon qizi⁵, Ne'matjonova Zuxra Farxodjon qizi⁶*

Annotatsiya: Mazkur maqolada jamiyatning madaniy darajasi va ma'naviy barkamolligini tavsiflaydigan ayollarga bo'lgan e'tibor va munosabat ifodalangan. Jamiyatimizda ayollarning ijtimoiy va siyosiy jabhalarda yetakchi o'rinlarni egallashiga qaratilgan tizimli islohotlar yoritilgan. Shuningdek, Gender tenglik masalasida amalga oshirilayotgan davlat siyosati tog'risida ma'lumotga ega bo'lamiz.

Kalit so'zlar: Jamiyat, gender tenglik, xotin – qizlar, ayollarga e'tibor, ta'lim, bandlik, kasb – hunar.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoev “Biz uchun muqaddas bo'lgan oila asoslarini yanada mustahkamlash, xonadonlarda tinchlik-xotirjamlik, ahillik va o'zaro hurmat muhitini yaratish, ma'naviy-ma'rifiy ishlarni aniq mazmun bilan to'ldirishdan iborat bo'lmog'i zarur”, deb alohida ta'kidlagan. Buyuk ma'rifatparvar Abdurauf Fitrat: “Farzandlarimizni yaxshi xulq egalari qilib tarbiyalashimiz uchun avvalo, millat onalari tarbiya va ilm olishlari lozim”, deb yozgan edi. Biz Uchinchi Renessans poydevorini qurish, jamiyatda yangi ma'naviy makon yaratish haqida gapirar ekanmiz, bu ishlarni otalar, onalar, ustozlar ma'naviyati bilan uzviy amalga oshirishimiz zarur. Bugun biz ochiq jamiyatda yashayapmiz. Bu imkoniyatdan to'g'ri foydalanib, ilg'or g'oyalarni o'zlashtirishimiz kerak. Lekin, milliy qiyofamizga putur yetkazadigan illatlardan ehtiyot bo'lishimiz, o'zligimizni yo'qotmasligimiz shart⁷.

Oila va jamiyat ustuni, hayotimizning ko'rki bo'lgan xotin – qizlarga hurmat va ehtirom ko'rsatish xalqimiz uchun azal – azaldan buyuk qadriyat bo'lib kelgan. Vatanimizning bugungi taraqqiyotida, oila va jamiyat hayotida xotin –qizlar muhim o'rin va mavqeni egallashmoqda. Xususan, “Ayollga e'tibor – kelajakka e'tibor” naqillarimiz bejiz emas. Hozirda aksariyat xotin – qizlar yuqori intellekt, nufuzli dunyoviy bilim va malakaga ega ijtimoiy faol qatlam sifatida jamiyat farovonligi yo'lida xizmat qilishmoqda. Mustaqillik yillariga nazar tashlasak, datstlab xotin – qizlarning jamiyat hayotida ijtimoiy faolligini oshirishga alohida e'tibor berilgan.

Hozirgi davrda ayollarga munosabat masalasida talab qilinayotgan qoidalar islom dinining ezgu g'oyalari bilan sug'orilgan, xalqimizda azaldan mavjuddir. Darhaqiqat, diniy tomonlama e'tibor bersak, Islom qonunchiligida ham ayollarning huquqlari himoya qilingan. Islom dini ayolga mehnatni man etmadi, balki ayolni o'z tabiatiga munosib, shaxsiyatiga to'g'ri keladigan mehnat bilan shug'ullanishini targ'ib qilgan.

Ayni vaqtda jamiyatimizda ayollar katta ijtimoiy kuchga aylanmoqda Mamlakatimizda o'tkazilayotgan barcha tadbirlar bugun ayollarimizning ishtirokisuz o'tmaydi. Ayniqsa, fan, ta'lim, madaniyat sohasida minglab olimay-yu, fozila ayollar mehnat qilmoqdaki, ular jamiyat taraqqiyotida o'z mavqeyi va munosib ish o'rinlariga egadirlar. Shu jihatdan olganda O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidentimiz I. A Karimov xotin – qizlar masalasiga alohida to'xtalib “Bugun ma'rifiy dunyoda xotin

^{1,2} Andijon davlat pedagogika insituti Ijtimoiy fanlar kafedrasii o'qituvchilari

^{3,4,5,6} Maktabgacha ta'lim 202-gruh talabalari

⁷ Sh.M.Mirziyoev raisligida o'tkazilgan videosektor yig'ilishidagi asosiy ma'lumotlar. 2022yil 2 mart. Elektron resurs

– qizlar manfaatli degan alohida masala bor va uni oʻrganish, yechimini topishga juda katta ahamiyat berilishi bejiz emas. Agar ayollarga yetarli eʼtibor berilmasa, bunday jamiyatning kelajagi boʻlmaydi” deb taʼkidlagan. Ushbu jumalarning izohi sifatida xotin – qizlarimizni taʼlimga jalb qilishimiz, oliy maʼlumotga ega boʻlishiga imkoniyatlar bugun yetarlicha. Oliy maʼlumotga ega qilishimizdan asosiy maqsad barkamol yosh avlodni har tomonlama salohiyatli, keng dunyoqarash, intellektual qobiliyatlarini shakllantirishda onalarimizda yetarli bilim va salohiyat boʻlsagina farzandiga tarbiya va taʼlimni uygʻun tarzda olib borishi mumkin. Farzandga taʼlim va tarbiya berishda ayollarimizning roli erkaklarga nisbatan ustunroqdir. Boisi shundaki, farzand dunyoga kelib toʻyogʻa yetgunga qadar ilk ijtimoiy munosabat va jamiyatdagi mavjud meʼyorlarni onasi orqali anglaydi. Zamonaviy ayolga shunchaki oʻqish, yozish, hisobni bilish yetarli emas, uning oldida taʼlim sifati muammosi paydo boʻlib, doimo mustaqil tarzda oʻz ustida tinimsiz ishlab, oʻz bilimini orttirib chuqurlashtirib borishni talab etadi. Shu sababli ham ayni paytda nafaqat qizlarimizni taʼlimga jalb qilish, balkida oliy maʼlumotga ega boʻlmagan xotin – qizlarimizni davlat budjetidan imtiyozlar koʻrinishida taʼlimga boʻlgan ehtiyojlarini qondirish, yokida maxsus “Monomarkaz” larda kasb – hunarning barcha turlariga oʻqitishni koʻzda tutadi. Ayollarimiz oilada bugun oilaviy budjetga ham oʻz hissalarini qoʻshmoqda. Bu albatta yaxshi holat. Ammo biz taʼkidlab oʻtishimiz kerakki, baʼzi hollarda ayollar oʻz oilasining asosiy boquvchisiga aylanib qolayotganligi sir emas. Oilada ayolning regulyatorlik funksiyasini oshishini kuzatishimiz mumkin. Bu ham oilada bir qancha sotsial muammolarni yuzga kelishida omil boʻla oladi. Jamiyatimizda ayollarning ham turli ijtimoiy ehtiyojmand toifalari mavjud. Yurtboshimiz Sh. M. Mirziyoyev tomonidan ijtimoiy jihatdan yordamga muhtoj xotin – qizlarimizni bugun faol qilib, qiyin vaziyatida ularni oʻqitib, kasb – hunar qilib, muammolarini oʻzlari yengishga asosiy eʼtibor qaratilmoqda, va ijtimoiy xodim sifatida bu bizning ustuvor maqsadimiz. Zamonamizni oʻtmish tarix bilan taqqoslasak, xotin – qizlarimizning bugungidek erkinligi, huquq va imkoniyat jihatidan tengligi taqsimga sazovordir. Bugun xotin – qizlarimiz uchun mavjud imtiyozlarni koʻrib chiqamiz.

Xotin- qizlar oʻqishga kirishida qoʻshimcha davlat granti va imtiyozli kreditlar.

- Kam taʼminlangan oilalardagi xotin qizlar;
- Toʻliqsiz oilada tarbiyalanayotgan yoxud ota – onasining ikkisi ham vafot etgan ijtimoiy himoya muhtoj qizlar;
- Turmush oʻrtogʻi vafot etgan. Voyaga yetmagan farzandini yolgʻiz tarbiyalayotgan ijtimoiy himoyaga muhtoj ayollar;
- Nogironligi boʻlgan ehtiyojmand oilalardagi xotin – qizlar.

Yuqoridagi ehtiyojmand toifalarga tavsiyanoma Mahalla va Nuroniyarlarni qoʻllab – quvvatlash vazirligi tomonidan beriladi hamda bu toifalar “Ayollar daftari” ga ham tegishlidir. “Ayollar dafari” ga 30 yoshdan oshgan xotin va qizlarimizni qamrab oladi. Qoʻllab – quvvatlash asosan (moddiy tomonlama, natura shaklida, dori- darmon bilan taʼminlash, jarroxlik amaliyoti uchun mablagʻlar bilan qoʻllab – quvvatlash) ni oʻz ichiga oladi. OTM uchun 4 % kvotani olishi mumkin. Bundan tashqari 2020 – yil 18- fevraldagi PF-5938 “Jamiyatda ijtimoiymaʼnaviy muhitni sogʻlomlashtirish mahalla institutini yanada qoʻllab – quvvatlash hamda oil avaxotin – qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora – tadbirlari toʻgʻrisida” gi farmoni qabul qilindi. Bunda yordamga muhtoj va ogʻir ijtimoiy ahvolga tushib qolgan xotin – qizlar, nogironligi boʻlgan ayollarga ijtimoiy –huquqiy, xotin – qizlarning bandligi, mehnat sharoitlarini yaxshilash, qishloq joylarda xotin – qizlarning oilaviy tadbirkorlik, hunarmandchilikka jalb qilishga ham atroflicha toʻxtab oʻtilgan⁸.

Aytishimiz joizki, 2019–yil 2- sentabrda “Xotin qizlar va erkaklar uchun teng huquq va hamda imkoniyatlar kafolatlari” toʻgʻrisidagi qonun mavjud boʻlib, 5- moddasida jins boʻyicha kamsitishga yoʻl qoʻymaslik, yaʼni har bir faoliyat turida ayollarimiz erkaklar kabi istagan kasbida ishlashi va oʻz karyerasini tashkil qilishi mumkin.

⁸ Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 – yil 18- fevraldagi PF-5938-son Farmoni

Hozirda yangi tahrirdagi Konstitutsiyamizning 58- moddasida – xotin –qizlar va erkaklar teng huquqlidirlar. Davlat xotin – qizlar va erkaklarga jamiyat hamda davlat ishlarini boshqarishda, shuningdek jamiyat va davlat hayotining boshqa sohalarida teng huquq va imkoniyatlarni ta'minlaydi. Xo'sh, aslida erkak va ayol rahbarlar muvaffaqiyatga erishishlarida ma'lum darajada tafovut mavjud. Taniqli daniyalik olim F. Denmark katta hajmdagi tatqiqotlar natijasida shunday xulosaga keldiki, hususan insoniy munosabatlar, kongilchanlik, boshqaruvda demokratik tamoyillarga suyanish ayollarda ko'proq uchraydi. Va bu ko'rsatkichlar ma'lum ma'noda ijobiy omilni ifodalaydi.

Mamlakatimizda 7 mln dan ortiq ishchi, xizmatchi, talabalarni o'zida mujassamlashtirgan 14 ta yirik kasaba uyushmalari a'zolarining yarmidan ko'pini ayollar tashkil etadi. Ko'rishimiz mumkinki, davlat boshqaruvi faoliyatida xotin – qizlarimizdan “Deputat”, “Vazir”, “Senator”, “Vazir o'rinbosari”, “Akademik”, “Tadbirkor”, “Direktor”, lavozimlarda faoliyat olib borayotganlari gender tengligining yaqqol misolidir. 2030 – yilga qadar tenglik strategiyasi orqali barcha uchun teng huquq va sifatli ta'limni ta'minlash, qizlarning oliy ma'lumotga ega bo'lishi, zo'ravonlikka yo'l qo'ymaslik kabi masalalarni qamrab olgan. 2023 – o'quv yilidan boshlab, magistraturada o'qiyotgan barcha xotin-qizlarning kontrakt pullarini to'liq budjetdan qoplab berish uchun har yili 200 mlrd so'm mablag' va doktoranturada ilmiy tadqiqotlar olib borishlari uchun xotin – qizlarga har yili kamida 300 tadan maqsadli kvota ajratilyapti. 2022 – 2026 –yillarga xotin –qizlar ta'limini qo'llab –quvvatlash dasturi qabul qilinishi ko'zda tutilmoqda. 2021 –yilda ayollar tadbirkorligi dasturi doirasida mingdan ziyod xotin –qizlarga oilalar tadbirkorligi doirasida 200 mingdan ziyod loyihalarga 2 trillion kredit va subsidiya ajratilib, 320 ming xotin – qizlar doimiy ish o'rinlariga ega bo'ldi. 2021 –yilda 190 ming nafar ayollar kasb – hunarga o'qitildi. Bundan tashqari, 4 mingdan ziyod xotin –qizlarga uy –joy to'lovining boshlang'ich badaliga mablag' ajratilmoqda. Yildan yilga inson qadri yuksak darajalarga ko'tarilmoqda⁹.

2020- yil 1 – iyuldan o'zini – o'zi band qilgan shaxslar ro'yxati shakllantirildi. Bunda xotin – qizlarimizni hamshiralik ishi o'zini o'zi band qilish faoliyati turi hisoblanadi. Mazkur faoliyatni o'rta tibbiy yoki oliy hamshiralik ishi yo'nalishi bo'yicha oliy ma'lumotga ega tegishli axborot tizimida ro'yxatdan o'tgan shaxslar amalga oshiradi. Har bir hududda o'z – o'zini boshqarish organlarida “Ijtimoiy himoya yagona reestr” elektron tizimi tashkil etilgan. Mazkur tizimda har bir tumandagi MFY da istiqomat qiluvchi kam ta'minlangan oilalar, ishsiz xotin – qizlar, ijtimoiy yordamga muhtoj yolg'iz ayollar ro'yxati shakllantirilgan bo'ladi. Bu jarayon bilan mahallada xotin qizlar faoli ehtiyojmand ayol qizlarimizni har tomonlama qo'lab – quvvatlaydi. Ushbu yordam ijtimoiy psixologik, huquqiy, sog'lom turmush tarzini ta'minlash, tibbiy – ijtimoiy xizmatlar sifati shu kabi yoki yanada jiddiy muammolarini aniqlash va manzilli ko'mak berishni o'z vakolatiga oladi. Xulosa o'rnida aytishimiz mumkinki, ta'lim olayotgan, mehnatda band bo'lgan xotin – qizlarimizning intilishlari va qobiliyatlarini inobatga olishimiz, ularni jamiyatda erkaklar bilan faoliyatini uzviy va uyg'un tarzda davom ettirish, imkoniyatlarini kengaytirish lozim. Ayollarimizning huquq va manfaatlarini himoya qilishimiz va jamiyatimizda ijtimoiy va siyosiy faolligini oshirish maqsadga muvofiq strategiyadir. Zero, unutmaylik, “Kelajak tarbiyasi olim ayollarimiz qo'lidadir”¹⁰.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. SH.M.Mirziyoev raisligida o'tkazilgan videoselektor yig'ilishidagi asosiy ma'lumotlar. 2022yil 2 mart. Elektron resurs
2. <https://islomkarimov.uz/en/news/ayolni-uluglamoq-vatanni-hayotni-uluglamoqdeganidir-islomkarimov> 07.03.2019
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 – yil 18- fevraldagi PF-5938-son Farmoni
4. <https://daryo.uz/2019/03/07/shavkat-mirziyoyev-ayollarning-jamiyatdagi-orniniozbekiston-erishayotgan-yutuqlardagi-beqiyos-hissasini-hech-narsa-bilan-olchabbolmaydi/>

⁹ <https://daryo.uz/2019/03/07/shavkat-mirziyoyev-ayollarning-jamiyatdagi-orniniozbekiston-erishayotgan-yutuqlardagi-beqiyos-hissasini-hech-narsa-bilan-olchabbolmaydi/>

¹⁰ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tadbirkorlik faoliyati va o'zini o'zi band qilishni davlat tomonidan tartibga

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Tadbirkorlik faoliyati va o‘zini o‘zi band qilishni davlat tomonidan tartibga
6. Jabborova, S., Erkinova, I., & Shokirova, Z. (2024). VIRTUAL O‘YINLARNING YOSHLAR ONGIGA TA‘SIRI. *Ilm-fan va ta'lim*, (6 (21)).
7. Jabborova, S., Mirzadavlatova, U., & Kozimova, G. (2024). TA‘LIM VA TARBIYA JARAYONIDA AXBOROTNING O‘RNI VA AHAMIYATI. *Ilm-fan va ta'lim*, (6 (21)).
8. Jabborova, S., Ismatillayeva, I., Fozilova, R., & Sultonboyev, A. (2024). TEXNOLOGIK TARAQQIYOTNING ISTIQBOLLARI. *Ilm-fan va ta'lim*, (6 (21)).
9. Jabborova, S., Daminjonova, S., Ismoilova, G., & Mamatqodirova, M. (2024). AXBOROTNING INSON HAYOTIGA TA‘SIRI. *Ilm-fan va ta'lim*, (6 (21)).
10. Jabborova, S., Olimjanova, H., & Shodmonova, S. (2024). INTERNETDAN SAMARALI FOYDALANISH-DAVR TALABI. *Ilm-fan va ta'lim*, (6 (21)).
11. Bahodir o‘g‘li, V. S. (2024). YURTIMIZDA ARABLAR BOSQINI VA ISLOM DININING KIRIB KELISHI. *WORLD OF SCIENCE*, 7(10), 40-44.
12. Asadbek, M., & Davronbek, I. (2023). O‘ZBEKISTON-2030 STRATEGIYASINING YANGI O‘ZBEKISTONNI BARPO ETISHNING KAFOLATI. *Ustozlar uchun*, 24(1), 204-207.
13. Dilshodbek o‘g‘li, I. D. (2023). O‘ZBEKISTONDA SIYOSIY PARTIYALARNING JAMIYAT HAYOTIDAGI O‘RNI VA AHAMIYATI. *Journal of new century innovations*, 29(4), 115-120.
14. Dilshodbek o‘g‘li, I. D. (2023). O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TA‘LIM TIZIMIDA XALQARO BAHOLASH DASTURLARI, METODLARI VA TEXNOLOGIYALARINI JORIY QILISHNING HUQUQIY ASOSLARI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 21(7), 102-110.
15. Ahmedov, A. T. (2024). KASABA UYUSHMA TASHKILOTINING HUQUQIY ASOSLARI– DEMOKRATIYA VA OSHKORALIK PRINSIPLARINI SHAKLLANISHI. *Экономика и социум*, (4-1 (119)), 54-59.
16. AHMEDOV, A. (2024). KASABA UYUSHMA TASHKILOTLARINING BOSHQA JAMOAT TASHKILOTLARI BILAN O‘ZARO HAMKORLIKLARI. *News of the NUUz*, 1(1.9), 60-63.

